List 21.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 26. maja 1858.

Bčele se dajo v zemlji ohraniti čez zimo.

Ko so uni dan „Novice“ povedale, da je neki bčelar na Štajerskem o veliki noči le merliče uzel iz zemlje, so naši bčelarji (ni jih sicer veliko) precej rekli: „Ta jih je pa predolgo pustil v zemlji.“

Povém naj tedaj, da je eden naših bčelarjev, Matija Železnik po imenu, ko je slišal iz „Novic“ besedo o prezimovanji bčel, precej rekel: „Jez jo bom pa poskusil.“ Poskusil jo je tedaj pridni mož prejšno zimo, leta 1856 na 1857, s panjevi; djal jih, je ne zamašene, o vseh Svetih v nalaš izkopano suho jamo, in jih je pokril s perstjo 3 čevlje na debelo. Spomladi, o sv. Jožefu, jih je odgernil, in vunkaj vzel, in glej! vsi so bili živi; in čez leto so se mu bolje obnašali, so bolje rojili in nabirali, kakor drugi panjevi, ki jih je drugač hranil. Navada je namreč tukaj, bčele čez zimo pod streho, na izbo, na pol primašene, hranjevati, in na spomlad zopet predevati v ulnjak.

Letošnjo zimo, leta 1857 na 1858, je ravno ta bčelar hranil po enakem načinu 17 panjev v zemljo, in o sv. Jožefu jih je vzel vunkaj zopet zdrave in žive, in po teži nič drugačne kakor poprej; in tudi zdaj so se boljše kazali, kakor pa drugač hranjeni panjevi. Slišal sem tudi, da je drug bčelar na Doléh proti Idrii to zimo 70 panjev shranil v zemljo, in da so mu tudi vsi zdravi in živi ostali.

Na čem je tedaj, da bčele tukaj se ohranijo v zemlji, drugod pa pomerjejo? Razun druzega je na času, kdaj se bčele denejo v zemljo, in kdaj se vzamejo vunkaj. Bčele namreč, kakor mnoge druge živali, čez zimo nekakošno zaspijo, če so na temnem, pripravnem kraji; pomladi pa se zopet izbudijo, in sicer prav ob času, ko se po zvezdoznansko pomlad začenja, krog 21. marca, ali kakor naši kmetje raji štejejo, o sv. Jožefu. Takrat se morajo tedaj bčele vzeti iz zemlje; drugač se sicer prebudijo, pa ker jim ni odperto do zraka, se lahko podušijo. Hicinger.

Pod Lipo 15. maja.

Spomladanski hrošči ali kebri,

njih natora in življenje, njih škodljivost in njih sovražniki, kako jih pokončati in pokončane porabiti.

(Dalje.)

Červ se menda vsako leto leví in se zarije pri tej priložnosti globočeje v zemljo, kjer si naredí votlino, iz ktere se vzdigne še večji požerúh kakoršen je pred bil, čez 4 ali 6 tednov proti verhu zemlje.

Proti koncu četertega poletja gré dva ali tri komolce globočeje in se v méh zaprede. To se zgodí neki o vélikem Šmarnu in v kimovcu ali septembru. Gotovo pa nahajajo kmetje, kadar orjó, dostikrat v pozni jeseni že mlade hrošče. Ratzeburg jih je vidil tudi že pred vélikim Šmarnom in je posnél iz tega, zakaj da pridejo hrošči včasih že v jeseni na dan.

Drugi pravijo, da se nahajajo odrašeni červi tudi še 2 ali 4 tedne po sv. Mihelu.

Iz meha, kteri leží merčesu zdaj na herbtu zdaj na glavi, izleze čez 4 ali 8 tednov bled, bel keber, pa obleží navadno do spomladi. Po Svečnici rije bolj proti verhu zemlje, mesca sušca je, pravijo, le še kakega pol čevlja pod zemljo. Nekteri pridejo tudi že pozimi izpod zemlje. Naj je zemlja še tako terda, hrošč jo predere, in še celó terdo pohojene steze mu ne morejo zoperstati. Kjer predere zemljo, ostane luknja, kakor da bi bil kdo palico v zemljo zasadil.

Ratzeburg pravi, da je vsako četerto leto hroščevo (kebrovo) leto, in opera to svoje mnenje na skušnje v letih 1805, 1809, 1813 in 1817 na Nemškem. Drugi, zlasti pa Francozi in Švajcarji, mislijo, da je vsako tretje leto hroščevo, in da pridejo hrošči le takrat še le četerto leto na dan, kadar jim manjka živeža, dokler so še červi. Kolar piše, da pridejo vsako peto, zakasnjenci pa celó še le vsako šesto leto.

Prav zlo je želeti, da bi se to prihodnje bolj razjasnilo. Se vé, da so posebne okoljnosti včasih krive, da pride štiri leta po obilnem hroščevem letu le malo hroščev, kakor se tudi zgodí, če so okoljnosti za to, da utegne kako leto veliko hroščev priti, čeravno še ni četerto. Verh tega, če se že na leta zanašati hočemo, moramo razločevati polne, polovične in še manj kot polovične roje hroščev.

Da bi se hrošči odvernili od drevja in polja, se priporočajo mnogoverstne rečí, — pa vidi se v vsem, da so, skor bi rekli, le prazna otročarija. Tako se priporoča, da bi hrošči drevja ne objedali, drevje z apnenim prahom potresati, ker se hrošči apna ne lotijo. Kdo bo plezal na visoko drevje in perje potresal? — kdo ima apna dovelj za svojih sto in sto drevés? — ker vsaki dež drevje opere, ali ga bo po vsakem dežji iznova potresal?

Pomočkov na cente je bilo že tudi nasvetovanih zoper to, da bi hrošči ne delali svoje zalege po njivah in travnikih; pa ravno tako prazni so. Na lahko zemljo — pravijo nekteri, je dobro navoziti laporja (soldana), cestnega blata, blata iz luž, bajerjev, in ga lepo enako razmetati in potem podorati, kadar hrošči nehajo letati. Laporja ali blata bi pa moglo biti na debelo navoženega, da bi se hrošči rés v zemljo zadelali; mavec ali gips ne pomaga nič. Toliko raztolčenega oglja si oskerbeti, da bi se zemlja z njim zmešala, kdo bo to storil? To veljá tudi od razjedljivih rêči. Res je sicer, da take sredstva rastljinstvu dobro dejo, toda le tedaj so mu tečne, kadar že hroščem nič več ne škodujejo. Polivanje z lugom bi bilo še najložeje, kar nekteri kot dober pomoček priporočajo.

Rekli smo že, da v ozimino hrošči ne delajo zalege; treba ni tedaj tù pomočkov zoper nje. Gnojníne dajajo nek hroščem še le živež; naj se tedaj — priporočajo nekteri — zlasti vinogradi, ne gnojé preveč z živinskim gnojem. To se pa tako ne godí prepogostoma. Moča je hroščem, kadar letajo, najškodljiviša. V vertih, v kterih je mlado drevje

nasajeno, listja in smerečja na tri ali štiri palce debelo nasipati, ne pomaga nič. V verstah žita sejati ali rastljine saditi je nevarniše, kakor jih sejati ali saditi po širokem, ker je červu lahko od koreníne do koreníne priti. Rudeče jagode ali salato vmes saditi, bi utegnilo červe od druzih rastljín vabiti, al kaj tacega se dá komaj v vertih storiti.

Ker tedaj nimamo pomočkov, da bi kebre in njih červe odpodili od drevja in polja, je tedaj poglavita reč njih pokončevanje. Hrošči, kakor tudi njih červiči ne poginejo radi. Hud mraz hroščev ne more umoriti.

Leta 1834 je zemlja bila po senožetih tako zmerznjena, da se je dala lahko razgrebati; pod njo so pa vendar červi zdravi in veseli bili. Dolg mraz, pravijo sicer, umorí červiče, ako ležé na mokrem. Res je, da včasih v hudi zimi tako zmerznejo, da se dajo lahko razdrobiti, — pa vendar ne pogine merčes! — Mislili so, da povodnji pokončajo červiče. Al skušnje so v mnozih krajih pokazale, da jih ne pokončajo povodnji. Čuditi se pa tudi ni nad tem, ako pomislimo, da nekteri červiči ne poginejo za lubjem lesa, kteri je več tednov po vodi plaval.

Najhuji sovražnik hroščev je kèrt, kterega zgolj živež so gomazni, zlasti pa hroščevi červiči. Želeti je, da bi kerta ne zatérali v krajih, kjer se ni prevelike škode po njem bati. Se vé, da ga noben umen kmetovavec ne bo terpel poleti na senožetih. Zakaj če prav damo veljati, da se senožet ondi, kjer kert v jeseni, pozimi in v začetku spomladi zemljo razrije, zboljša in pomladí, se vendar kertine ne dajo več razmetati, kadar je trava visoka in ob košnji so kertine zlo nadležne. Nasproti je nekterim gospodarjem kert v vertih prav ljub in poznam enega, kteri je rad dvojačo plačal za vsakega živega kerta, da ga je spustil med fižol na vertu, da mu je hroščeve červiče pokončeval.

(Konec sledí.)

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Družbeni tajnik dr. Bleiweis je popisal zboru, kako se je krajnska dežela pri lanski kmetijski razstavi na Dunaji vêdla in kako je s svojimi razstavljenimi pridelki pri ti razstavi se skazala.

Povedal je najprej, da kmetijska družba je mogla tako rekoč celo deželo v svoje roke vzeti, ker tista mlačnost, ktere tudi najiskreniši domoljub ne more zagovarjati, se je žalibog! pokazala tudi pri ti razstavi. Potlej pa, če nas za duri postavijo, godernjamo in upijemo. Časi so se preobernili; ne veljá .več, da se kot polž zaperamo v svojo lupino; kdor svetu ne pokaže, kaj ima, od takega svet misli, da nič nima. Da bi saj pri naših domačih ljudéh čedalje bolj minula ta nečimernost! Od ptujcov ne moremo pričakovati, da bi jim bilo mar za čast naše dežele.

Ker se je celó celó malo naših kmetovavcov na Dunaj oglasilo, da bojo poslali kaj v razstavo, je mogla tedaj kmetijska družba vse v svoje roke vzeti. Prizadjalo ji je to veliko truda pa tudi veliko stroškov, ker, ko ni mogla vsega, česar je želela, zastonj dobiti, je mogla več rečí kupiti, in je z vsemi stroški za razstavo izdala 445 fl. in 6 kraj., za ktere je po razstavi za poprodane rečí 168 fl. 23 kr. povračila dobila.

Ker je družba vse svoje močí napéla, je pa dosegla tudi, česar je želela. Prejela je v spoznanje svoje delavnosti sploh in lepe zberke vseh važniših pridelkov na Gorenskem, Dolenskem, Notrajnskem in na ljubljanskem mahú: zlato svetinjo, ktero ste razun nje le česka in štajarska družba prejele; verh zlate svetinje je dobila še malo sreberno, dvoje velikih bronastih in eno malo bronasto. Če bi ne bila že dobila zlate svetinje, bi jo bila za predivo še doletela sreberna in za konopníno velika bronasta. Verh svetinj je prejela še štiri častne pisma.

Sreberna, dvé velike bronaste in ena mala bronasta svetinja so bile družbi podeljene za rečí domačega gospodarstva, in ker ji je ena svetinja bila pri nekterih rečéh za več tacih rečí podeljena, ena svetinja se pa ne more na več koscov razlomiti, je družba tistim, ki so ji takih počastenih pridelkov ali izdelkov poslali, podelila častno pismo, ktero svetinjo nadomestuje.

Tako je kovač Lorenc Peternel v Žiréh za sekire vseh sort, čertala, lemeže, krampe, matike, rovnice in mnogo drugo kmetijsko železno orodje prejel veliko bronasto medaljo. Mož ta je Dunajčanom pokazal, kaj zná krajnsk kovač; pohvalili so zeló njegovo robo in neznani prosti mojster je prejel imenitno svetinjo.

Sledeči pa so namesto svetinje prejeli svetinjo nadomestivne častne pisma:

Za lončarsko robo: France Legat, lončar v Ljubljani, Janez Hirš, lončar v Ljubnem in Matevž Bremšak, lončar v Komendi;

za sterd gosp. fajmošter Pavl Šafer pri sv. Heleni;

za sir gosp. Karl Galle, posestnik v Ljubljani;

za konopníno gosp. Ferdinand Trenc, grajšak v Draškovcu.

Razun kmetijske družbe so prejeli sledeči gospodje svetinje ali častne pisma za to, kar so v razstavo poslali:

Gospod Fid. Terpinc, predsednik kmetijske družbe sreberno svetinjo za bika švajcarskega, za kravo gorenskega plemena iz Kórena, in za dvoje telíc mirctaljske, dalje: sreberno svetinjo za mnogoverstne poljske pridelke, bronasto svetinjo pa za nektere mašine.

Gospod Jožef Duller iz Vel. Škerjančjega: sreberno svetinjo za mnogoverstne kmetijske pridelke, verh te pa še pohvalno pismo za ričkovo olje.

Vodstvo c. k. idrijškega rudstva je prejelo veliko bronasto svetinjo za očitno napredovanje v gojzdnarskih rečéh.

Častne pisma so prejeli:

Gosp. Juri Grabrijan, tehant v Vipavi za pikolit; gosp. Metike iz Ponoviča za žganje, in gosp. Janez Burger iz Grosuplja za seme sončnic.

Vidi se iz tega: kako zlo smo bili počasteni Krajnci pri dunajski razstavi. Le, razun vipavskega pikolita, niso naše vina kakor tudi horvaške nobene hvale prejele. Da je ta razsodba preojstra bila, tudi jaz rečem, pa tudi menim, da bi ne bile naše vina celó brez vse hvale ostale, ako bi se bili vsi bolji vinorejci in z izbranim domačim blagom udeležili razstave. Še sicer slavnoznani vipavski Verhpoljec (Oberfelder) ni bil sodnikom všeč, ker res ni bil tak, kakor smo ga pili že druge leta. Pri vinih je tudi to, da se morajo dosti časa pred pripraviti za razstavo, sicer pridejo rade kalne na mesto; potem ga pa sodnija še ne pokusi ne. Kaj so Avstrijanci, Ogri in Štajarci zbirali in „rihtali“ svoje vina, preden so jih v razstavo dali, je dobro znano; mi smo še le ob enajstih na to mislili, da jih bo treba ob dvanajstih že z doma preč poslati. Naj nam bo vse to nauk: kolikor moč napredovati o vinstvu svojem!

Ker so mi dobro znani tisti gospodje, kteri so ali sami po sebi ali pa naprošeni poslali družbi kmetijskih pridelkov vsake baže in so tako pripomogli, da je tako častno prestala preskušnjo na Dunaji in zato zlato svetinjo prejela, imenujem — je sklenil dr. Bleiweis — te verle domoljube danes slavnemu zboru, da bi se jim za njih pripomoč zahvalne in pohvalne pisma v imenu c. k. kmetijske družbe podelile; sledeči gospodje so iz verste predstojnikov kmetijskih poddružnic: g. Jernej Arko, prošt v Novem mestu, gosp. Anton Grašič, tehant na notrajnski Bistrici, gosp. Juri Gabrijan, tehant v Vipavi, gosp. Anton Kurc, tehant v Postojni, gospod Franc Kramer, tehant v Stari Loki gospod Šimen

Vovk, tehant v Radoljci, gosp. Janez Kuralt, fajmošter v Mengšu, gosp. Janez Majnik, fajmošter v Žiréh, gosp. Jožef Bevk, fajm. na Križni Gori, gosp. Jožef Rudež, grajšak v Ribnici, gosp. Matija Koren, posestnik v Planini, gosp. Janez Kapelle, grajšinski oskerbnik v Metliki, gosp. Konrad Loker, fabrikant v Kranji; — razun teh poddružničnih predstojnikov še sledeči gospodje:

Gospod Juri Pajk, posestnik v Ljubljani, gospod dr. Jožef Orel, c. kr. notar v Ljubljani, gosp. Janez Zalokar, dosluženi fajmošter in oskerbnik družbenega verta v Ljubljani, gosp. Jožef Zalar, posestnik v Ljubljani, gosp. Janez Brence, takrat kaplan v Komendi, gosp. Karl Hojkar, oskerbnik Šneperske grajšine.

Tudi gosp. Andrej Brus — je sklenil dr. Bleiweis — mi je v vseh za dunajsko razstavo potrebnih delih tako neutrudljivo pomagal in je razstavo naših rečí na Dunaji tako marljivo opravil, da bi prav bilo, da bi zbor tudi njemu pohvalno pismo podal.

Zbor je poterdil, kar je dr. Bleiweis nasvetoval.

(Dalje sledí.)

Tudi nekaj zastran novih dnarjev.

Tudi meni se zdí reč imenitna in času primerna, ki jo je sprožil učeni in za omiko slovenskega naroda na vsako stran skerbni gosp. Hicinger, da bi se namreč že zdaj ustanovile novim dnarjem prilične imena, ki bi veljale vsaj v knjigah in časnikih, če bi tudi ne prešle v narod. *)

Na prijazno opombo vredništva „Novic“ naj bi tudi jez povedal svoje misli zastran tega, moram odgovoriti, da so „Novice“ že razglasile iz slovenskega deželnega zakonika mojo prestavo cesarskega patenta (št. 169. derž. zakonika lanskega leta), ki upeljuje te dnarje. Za boljše pojasnilo hočem tù posneti iz nje zadevne izraze in za nekako doterdbo pristaviti tudi iz vseh avstrijansko-slovanskih deželnih zakonikov, kako so jih kerstili drugi prestavljavci.

Imenovali so se sledeči novi dnarji, namreč:

Einguldenstück (to je, 100 novih krajcarjev), *slov.* in *serb.* forintnik, *česk.* zlatnik, *polj.* złotowka;

Zweiguldenstück (to je, 200 novih krajcarjev), *slov.* in *serb.* dvaforintnik, *česk.* dvouzlatnik, *polj.* dwuzłotowka;

Viertelguldenstück (to je, 25 novih krajcarjev), *slov.* in *serb.* čet(v)ertforintnik, *česk.* čtvrtzlatnik**), *polj.* ćwierćzłotowka (po rusinsko so vsi ti dnarji ravno tako imenovani);

Vereinsthaler (to je, 150 novih krajcarjev), *slov.* mali zvezni tolar, *serb.* savezni talir (savežnjak), *česk.* jednotni tolar, *polj.* tolar zwianzkowy, *rus.* tolar sojuzny;

Doppelvereinsthaler (to je, 300 novih krajcarjev), *slov.* veliki zvezni tolar (triforintnik), *serb.* savezni talir duplon (troforintnik), *česk.* jednotní dvoutolarak (třyzlatnik), *polj.* dwutalar zwianzkowy (trzyzłotowka), *rusin.* podvojny talar sojuzny;

Kreuzer, *slov.*, *polj.* in *rusin.* krajcar, *česk.* krejcar, *serb.* krajcara (ta povsotna raba nam priporoča, naj se deržimo besede krajcar, in ker se bodo stari krajcarji menda kmalo skrili, nam tudi priloge novi ne bo dolgo treba).

Besedo forint sem uzel nekaj za to, ker je našim južnim bratom (forinta, vorinta) in drugim jugovzhodnim narodom navadna in Slovencom tudi znana, nekaj pa za to, ker je za besedno izpeljevanje vendar pripravniša, kakor pa goldinar in tudi pripravniša kakor florin (tako se vsaj meni pozdeva), čeravno je florin ali floren bliže izvirni obliki; toda v jeziku ne veljá ravno izvirnejša, marveč navadnejša oblika.

Dvoforintnik (ne dvaforintnik) se izgovarja ložeje mimo dvaflorinika, ako gosp. Hicinger ne meni: dvaflorinek (po navadnem govoru: dvaflorink).

Kako bo pa naše ljudstvo imenovalo vse te dnarje, tega še ne vé nihče, morda: goldinar, mali in veliki (nemški, kupčijski) tolar, namesti dvaforintnika morda: srednji ali cesarski tolar (čeravno sta una dva tolarja tudi cesarska).

Četertforintnikom bi se dalo reči morda četertka; kajti četertnjak ali četertin se prilega bolj kaki meri; utegne nam pa vgnezditi se celó kak firtelj ali firkelj, ker se od števila: pet in dvajset ne dá nič pripravnega skovati.

Desetica, petica ali petka in pa trojka (še boljši groš) se bodo narberžej deržale. Dolar namesti povsod navadnega tolar ali toler se več ne dá vpeljati; zoper zlat (tù in tam za „pol križavke ali „križastega tolarja“ znan) govorí to, kar je že omenilo vredništvo „Novic“; dvotolarnik (glej gori češki dvoutolarák in poljski dwutalar) bi pa namesti velikega tolarja ali triforintnika mogla uzeti.

To so moje misli v ti reči; koristno bi bilo, da bi se zastran tega zaslišal še kak glas iz te in une slovenske dežele.

Cigale.

*) Da pa besede močno prehajajo iz literature (bukev in časnikov) v narod, vém povedati imeniten primér: naletel sem unidan v pismu prostega kmeta besedo predmet, ki je gotovo iz Bog vé kacih bukev zašla med gore. Da bi nahajale tako pot le tudi druge besede, ki so boljše od te! Pis.

**) Zlatnik in polzlatnik in enake sostave živé resnično v českem narodu, torej je tudi čtvrtzlatnik pripravna beseda. Pis.

Slovensko-horvaška povést
o Čehu, Lehu in Mehu.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

V to dôbo naseljevanja Keltov v soseščini slovenskih Panonov bi jaz postavil izseljevanje enega dela Slovencov čez Karpate, ktero izseljevanje nam narodna povest izročuje pod naslovom „izseljevanja treh bratov Čeha, Leha, Meha iz treh gradov pri Krapini na Horvatskem.“

Nestor sam govorí od kervavih bojev, ktere so Slovani z Vlahi (Kelti) imeli v Ilirii in na Dunaji. *)

Ti boji so mogli biti le tedaj, kadar so keltski rodovi tišali zgori proti karnskim planinam, doli pa stopivši čez Kras so jo rivali kraj Save v Panonijo in Moesijo, kjer so se med Uno in Moravo in v okrožjih dolnje Drave in Save bili pod imenom Skordiskov in Tavriskov naselili.

Panonskim Slovanom je sedaj začelo biti tesno, in celó naravno niso se umikali proti jugu, ker tam so stali njihovi sovražniki; tudi ne proti zapadu, kjer so tudi stanovali Vlahi in so norenske Slovence tiščali od zapada proti iztoku, tudi ne proti iztoku, kjer so stali mogočni Traki; temoč proti severju čez Karpate k sorodnim bratom.

Jaz te tri očake Čeha, Leha, Meha imam za mythiške osebe, akoravno so iz njih izpeljani rodovi zgodovinski.

*) Justin I, XXIV c. 4. Obširniše o pervotnih Slovanih med Karpati in jadranskim morjem govori Šafařik „Slovansk. starožit.“ I. 11. Slavni pisatelj le meni, da so Vlahi v oni dôbi vse Slovane bili čez Karpate pretirali. To pa ni res; ves Norikum je še za Rimljanov slovensk. Le iz Panonije so šle velike trume čez Karpate.

*

Takošne mythiške očake imajo tudi drugi narodi, na pr.: Skythi — svojega Skythesa, Teutoni — Tuiska, Kelti — Kelta, Iberci — Ibera, Lelegi — Leleska [1]) itd.

Kakor so očaki Skythes, Tuisko, Kelt, Iber, Leleks mythiški, rodovi pa: Skythi, Teutoni, Kelti, Iberi, Lelegi zgodovinski, ravno takšna je s Čehom, Lehom in Mehom. Čeh je „heros eponymos", — mythiški očak (Stammvater) naroda, kteri je nekdaj stanoval po čehih; [2]) Leh pa je mythiški očak naroda, kteri je nekdaj stanoval po lehih, in Meh je mythiški očak naroda, kteri je nekdaj stanoval po mehih.

Kako je to? Oblika čeh se po glasniških postavah (Lautgesetzen) le dá nazaj peljati na obliko kek, cerkvenoslovensko: KЬKZ, Gipfel, sansk. keça, Bergrücken, latinsk. cac — umen. Zraven oblike so: kuč, kič.

Izvirni pomen besede kek pa je: „buschichter Bergrücken", zato so besede sansk. çikhâ, Haarlocke, Haarbüschel, keça, pa tudi Gipfel, çikhara Gestrüpp, slov. kika, Haarzopf, kič, Gipfel, iz enega debla.

Primeri analogično: Kerk, buschichter Bergrücken, slov. kerka, Haarzopf, češki po metatezi s pervotnim glasnikom *a* — krak, krakovat, buschicht. [3])

Glasnik *k* Slovenec umehčava v začetku v *č*; primeri: čodrast in kodrast, čer in kar, der Felsen; tako tudi ček in kek.

Glasnik *k* spet se umehčava v *h*; primeri: holm iz kolm lat. culmen; tako tudi čeh iz ček. Zato imena krajev po hribih stoječih: Počehova blizo Marburga.

Al ker je kek, Haarbüschel tudi iz enakega debla, kakor kek, cacumen, ter tudi Čeh izrazuje pomen: crinitus, comatus, sansk. Keça, priime boga solnčnega Kršna-ta. Čeh bi toraj tudi utegnilo mythiško priime solnčnega boga biti in sicer slovanskega Apollo crinitus — Kersa, Kresa, Kresimira. Solnčni bog pa je tudi bog pastirjev, kakor Apollo in Kršna, zato na Štirskem kraj Mure se čeh velí goveji pastir, in slovenska narodna pesmica: „Sveti Velko! brani mojo belko, sveti Česko! daj ji vime težko", poterjuje moje mnenje.

Čehi so toraj prebivavci čehov, cacuminum, in to niso bili samo v Galicii, temoč tudi pokrajine, kamor narodna horvatska povest Čeha postavlja so čehovati.

Pri Slovencih med Muro in Dravo pa se še tudi čuje govoriti o mogočnem možu: „On je čeh; on je bogat čeh."

Kako se to razjasnuje? Mislim tako: Svobodnjaki so pri starih arjanskih narodih smeli dolge keke „wohlgepflegtes Haar" nositi. Robovom so dolge vlasé odrezali pri Rimljanih, Germanih in Slovanih. V gotiškem jeziku se velí heros, Held, hazdiggs, polat. Astingus.

Že učeni profesor Leo [4]) je dokazal, da ime hazdiggs pervotno pomenjuje, comatus, crinitus, ein wohlgepflegtes Haar habend, in da se beseda ima stavljati k sanskr. hasta, reicher Haarwuchs.

Po Štirskem imamo obilo osebnih imen Čeh. Skoro v vsaki občini ali srenji najdemo dva, tri Čehe. Posebno dosti jih je po goriškem svetu in v fari sv. Urbana blizo Ptuja, kjer je vsa okolica bregovata — čehovata — cacuminosa, — gotovo izrazujejo te imena topiško lego prebivavcov.

[1]) Tudi v nemških genealogijah, narodnih pesmah itd. nahajamo očake: Suâpa — Švabov, Vandala — Vandalov, Saxneata — Sáxov. Tudi Nestor je dal gotovo sledivši narodne povesti očake Radimičem, Radíma, Vjatičem, Vjata, Kyjevcem, Kyja i. t. d. [2]) Tudi slavni Šafařik ima Čeha za mythiškega očaka, glej „Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache" stran 91. [3]) Primeri tukaj še latinsk. cacumen, Gipfel, in cacosus, struppicht, harricht, buschicht; za to ime staroitalskega boga in junaka cacus. [4]) Prof. Leo: „Einige Bemerkungen über die Sprache der Geten" v Kuhnovem „Zeitschrift f. vergl. Sprachf." II. B. str. 180.

Kakor ime Čeh izrazuje topiško lego prebivavca, tako tudi ime Leh. Že slavni Šafařik [1]) je dokazal, da appellativum leh, liah je identično z besedo leha, Ackerbeet, areola. Besedo leha pozná tudi slovenščina, in obilost lastnih imen Leha, pri slovenjem Gradcu ravničica, Leha ravničica v sredini nemškega Gradca, Leha, ravnica na Kranjskem, sporočuje, da je tudi last slovenskega jezika.

Leh je toraj očak „heros eponymos" prebivavcov po lehah, in ker slovensko-horvaška narodna povest Leha tudi postavlja v staro Panonijo, ter so Lehi utegnili nekdaj stanovati po lepih lehah podravskih in posavskih, iz kterih so nje prišelci Vlahi proti severju čez Karpate stirali, kjer jih najdemo pozneje pod historiškim imenom Polakov = Lehov.

V staročeščini pomenjuje ime leh, kakor v slovenščini čeh žlahnega, plemenitega moža, prav za prav večjega, mogočnejega zemanina, zemenina — zemljanina — Grundbesitzer. [2])

Kaj pa pomeni Meh?

Nekdaj sem mislil, da je ime Meh diminutivum imena Meščislav, Mstislav, Mescislav, kakor poljsko Stach iz Stanislav, ali česko Zdech za Zdeslav.

Al ker smo se prepričali, da sta Čeh in Leh mythiška očaka prebivavcov čehov, kekov, kučajev, cacuminum, in leh, ravnic, polja, tako je tudi Meh mythiški očak prebivavcov mehov.

Korenika imena Meh (*MEX*) je mah, sansk. mah za izvirni magh, crescere, primeri sansk. ahi, anhi za pervotno aghi, anghi, lat. anguis, slov. ož, digam. vož v besedi slepovož, Blindschlange.

Ta korenika stvarja razun druzih izrazov tudi poznamenovanja za pomene: breg, gora, na primer: mogila, mohijla, slovaški muhola, mugola.

Na Kranjskem imamo še imena gor Magolnik = Maholnik, na Štirskem Mahole, Makole, pogorje na horvatsko-štirski meji, na Kranjskem Mehovo, grad na bregu stoječ. Glasnik *a* je toraj oslabljen v *e*, in glasnik pervotni *g* ali *k* v *h*, primeri: Pohorje iz Pogorje, hruška iz gruška i. t. d. Meh toraj pomenjuje to kar dalnja tvarina mohyla, magura, mogila slovanske poznamenovanja za gore in brege, in Mehi, Meškovci (tudi ime vesi na Štirskem po gričih stoječe) [3]) so toraj prebivavci hribov, bregov in bi utegnili pred prišestjem Vlahov naseljeni biti po mehih, bregovih kranjskega Dolenskega, kjer Mehovo bi na nje še opominjalo.

Čudovitno je, da trojica očakov horvatskih, prišlih iz bele Horvatske v današnje horvatske pokrajine, tudi imajo imena topiških poznamenovanj, kakor Horvat, od hor, her = kar, kor, ker, Felsen, Lobelj, od lob, lub = breg, Bergspitze, zato ime Lobelj, Lubelj, gršk. λοφος, in Muhol = Mahol, Mehol, Magol, Megol.

(Konec sledí.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XXXI.

Dasiravno pa je Jozafatova dolina vsa gola in prazna, se dá vendar o nji veliko govoriti. Koliko bi se dalo še povedati le o potoku Cedronu, na kterega se toliko spominov veže. Spominja namreč na žalostni beg kralja Davida (II. Reg. cap. XV.), ki je ko berač peš proti puščavi čez-nj hitel, da bi ga hudobni sin, puntar Absolon, v roke

[1]) Šafařik „Die ältesten Denkm." str. 87, 88. [2]) Glej Šafařik, libr. cit. str. 89. [3]) Rodbine Meško iz Mehko, kakor Češko iz Čehko, Leško iz Lehko je dosti po slovenskem Štirskem.

ne dobil; spominja tudi na pobožnega kralja Asa, ki je gerdo pohujšljivo Priapovo podobo, sramoto Izraeljcov, ki so jo molili, pri njem razbil in sožgal, in — na kralja Ecehija in Jozija, ki sta po Asovem izgledu altarje molikov poderla in razdjala, molike pa pri Cedronu na ravno tistem mestu, kjer Asa Priapovo podobo — sožgala; spominja poslednjič na ljubeznjivega Zveličarja, ki je čez-nj iz Betanije hodil. — Sedaj nima zanimivi potok v Jozafatovi dolini več kaplje vode, še pozimi o deževnem času ne, ker je dolina z rušo nekdaj večkrat razdjanega mesta precej visoko, pa ne preterdo nasuta, in ker se voda pod rahlo šaro lahko zgublja. Dalje od Jeruzalema proti jugu pa teče še, zlasti pozimi in o zgodnji spomladi, precej dereč po globoki strugi med skalovitimi, golimi, suhimi in sožganimi griči v mertvo morje, kjer se deževnica od oljske gore, od hriba Moria, od hriba pohujšanja, od hriba hudobnega sveta itd. v sila kamnito strugo steka.

Pa še zanimiviši spominiki se vidijo v ti dolini. Tù je namreč unikraj nekdanjega Cedrona kapela, ali če raji hočeš, cerkev Matere Božje z njenim grobom. To mi je bilo, po pravici reči, čisto novo, ker sem menil, da je prečista Devica v Efezu umerla. Ker se pa niso Efežčani nikdar ponašali in hvalili, da imajo grob Matere Božje med seboj, in ker nimamo o tem kar nobenega sporočila, rad verujem, da je ljubeznjiva mati Jezusova v Jeruzalemu umerla in tù v dolini „Jozafat“ pokopana bila. — Ta velika kapela je vsa pod zemljo, in se ne vidi, dokler se pred-njo ne pride, posebno ker nekoliko oljk okrog nje raste. Uhod v cerkev je na južni strani z velikimi vratmi, ki do strehe segajo. Nekdaj pa se je hodilo va-njo tudi od severne in zahodne straní, pa poslednja vhoda sta dan današnji zazidana, da se še ne pozná, kje sta ravno bila. Od zunaj se vidijo le vrata in streha. V temno cerkev, ki svetlobo le skozi vrata dobiva, peljejo lepe široke stopalnice s 47 stopnicami. Po sedem in dvajseti stopnici ima, kdor v cerkev gré, na desni neko stransko kapelico z dvema groboma, od kterih terdijo, da roditelja prečiste Device Marije, Joahim in Ana, v njima počivata; ravno nasproti na levi pa kapelico z grobom svetega Jožefa. Kako se pa to z resnico ujema, ne vém, ker so ti svetniki davno pred Marijo v Galileji umerli. Če so tedaj ti grobi res grobi omenjenih svetnikov, so jih mogli kristjani veliko pozneje sèm prenesti. — Od teh grobov je še dvajset stopnic doli v pravo cerkev. Tù je na desni tudi majhna kapelica z grobom Matere Božje, ki je v živo steno usekan in vès z nekim sivim marmorjem prevlečen in okinčen.

Tudi to cerkev so imeli nekdaj katoličani. O križanskih vojskah je bil ta imenitni spominek pod varstvom benediktinskih menihov, ki so pri cerkvi tudi samostan imeli. Al o padu kraljestva latinskega v Sirii je bil tudi samostan pogubljen in razdjan; pa Joana, kraljica napolitanska, ga je v letu 1363 z dovoljenjem sultana egiptovskega na lastne stroške spet sozidati dala in frančiškanom izročila, ki so noter do leta 1757 grob prečiste Device spodobno varovali in v cerkvi službo Božjo po latinskih obredih opravljali. V omenjenem letu pa so jih gerški in armenski razkoljniki pregnali in si cerkev prisvojili; katoliški samostan pa so tako razdjali, da se še kraj več ne pozná, na kterem je stal.

Le nekoliko korakov od te cerkve o podnožji oljske gore, pa vendar še na ravnem v dolini, sta še dva, kristjanom čez vse važna in draga spominka, namreč kraj, kjer je usmiljeni Jezus poslednji večer svojega življenja za nas revne grešnike kervavi pot potil, in pa vert Getsemani, in oba sta lastnina katoličanov. — Pervi spominek je neka majhna podzemeljska, skorej vsa v živo skalo vsekana votlina ali jama, ki so jo pobožni kristjani v cerkvico ali kapelo spremenili. Luč in svetlobo dobiva skozi nek predor v oboku, ki je z železnim omrežjem dobro zavarovan. Za altarjem je na živi skali napis v latinskem jeziku: „Hic factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in terram“ — „tù je postal pot njegov kakor kaplje kervi tekoče na zemljo.“ — O, kolika tuga in bridkost — kolike težave so mogle Jagnje Božje obhajati, da je kapal pot njegov kakor kervave srage na tla! O, koliko je terpel Sin Božji še pred — terpljenjem! Pa kdo zapopade terpljenje Gospodovo? — O Gospod, neskončno dobrotljivi in usmiljeni Jezus! daj milostljivo, da ne ostane bridko, strašno terpljenje Tvoje za-me brez vspeha in sadú, dasiravno ga nisem doslej premišljeval, kakor bi ga bil imel!

Od tega žalostnega spominka Kristusove tuge in žalosti je za lučaj dalje proti jugu vert Getsemani, v kterem je Jezus mnogokrat počival in molil; zakaj sveto pismo pravi: „Vedil je pa tudi Judež, ki ga je izdal, za kraj, kamor je Jezus s svojimi učenci pogostoma zahajal.“ Sam Bog vé kolikokrat je tù celo noč molil, in koliko nočí je tù v milih serčnih zdihljejih za odrešenje hudobnega grešnega človeštva prečuval. Spomin na grozovito terpljenje Jezusovo, ki se je tù začelo, potare vsakega kristjana žive vere, da ostermí in da se mu perve hipe še verta ogledovati ne ljubi. — Vert pa je dan današnji veliko manjši, ko je o Kristusovem času bil, zakaj takrat je bil vert Getsemani neka pristava, in kraj, na kterem je Jezus molil in kervavi pot potil, in kraj, na kterem je Simon Peter z Jakobom in Janezom dremal in spaval, in pa tudi kraj, na kterem je osem ostalih aposteljnov čakalo, je spadal takrat v vert Getsemani, sedaj pa so ti trije kraji zunaj vertnega ozidja. Sedanji vert je le majhen, čveterovoglat, terdno obzidan prostor s prav nizkimi, od zunaj z železnimi plošami okovanimi vratmi pri jugo-izhodnem voglu. Verli frančiškani ga kaj skerbno in lepo gleštajo. Nasadili so va-nj nekoliko ciprés, babilonskih verb in veliko mnogoverstnih cvetlic, ki jih romarjem v spomin dajajo. Pa tudi osem starih, sila debelih oljk raste še na tem majhnem vertu. Vém, da gotovo niso tiste, pod kterimi je Gospod naš Jezus Kristus tolikokrat počival in se z aposteljni svojimi prijazno pogovarjal, zakaj ko je Tit Jeruzalem oblegoval, je bil dal vse drevje okrog mesta precej na široko posekati. Vendar te oljke v misel vzamem, ker so najberže iz korenik unih z Jezusovo nazočnostjo posvečenih pognale in zrastle, zakaj znano je, da oljkno drevje večkrat po sto in sto let iz korenik poganja in raste. Na vertu je tudi na nekakošnih, v vertno ozidje udelanih majolkastih plošicah zal križev pot, ki ga je dala neka španjska gospá napraviti.

(Dalje sledí.)

Jezikoslovne in zgodovinske reči.

Spisal P. Hicinger.

3. *Starost pismenosti glagolske.*

(Dalje.)

Prestavljen po J. M. se nahaja v „Arkivu“ (str. 111 in d.) sostavek J. Srežnjevskega „o pismenosti glagolskoj“, kteri ima veliko tehtnosti za staroslovenščino; nove najdbe so namreč zgodovino te pismenosti pojasnile prav obilno, kar naj se tukaj pové ob kratkem.

Dobrovski je stavil početke glagolskega pisanja v 13. stoletje; Kopitar v svojem „Glagolita Clozianus“ je dokazal, da ni mlajše od 11. stoletja, in da se je počelo v Dalmacii; prof. Preis je leto 1843 poleg rokopisa, ki se nahaja v parižki biblioteki po imenu „Abecedarium bulgaricum“, poterdil starost za 10. ali 11. stoletja, pa horvaško Primorje odločil za pravi dom glagolice; profesor Grigorovič je našel na Sveti gori (Mons Athos) dva glagolska rokopisa, ravno tako stara, kakor „Glagolita Clozianus“, ter zaterdil Bulgarijo za izvirno stran glagolskih čerk; in v poslednje leto 1847 je arhimandrit Porfiri na Sveti gori našel utemeljivni list Iverskega samostana od leta 982, v kterem je gosp. Georgi podpisan z glagolskimi čerkami.

Po vseh teh najdbah je vstalo tehtno vprašanje, je li glagolica starja ali cirilica?

Učeni Kopitar je terdil, da je glagolica slovenska abeceda, cirilica pa greškoslovenska, tedaj una neodvisno lahko starejša memo te. Prof. Preis tega ni dal veljati, marveč je skušal dokazati, da se je glagolsko pisanje pozneje izobrazilo po izgledu cirilovega. Prof. Grigorovič pa meni, da je pač glagolica starejša slovenska pisava, in da velika različnost med obojimi čerkami kaže poprej, da je cirilica v nekterih čerkah posnela glagolico; on pristavi celó, da poleg besed v nekterih rokopisih (Apostola iz XII. stoletja, in službe s. Metodja) se utegne sklepati, glagolico je znašel s. Ciril, in po tem glagolsko in greško pisanje v cirilico združil s. Metodi. Srežnjevski v poslednje šteje glagolico med novo vvedenje Bogomilov, po kterih je prišlo v horvaško Primorje. Kaj da meni slavni Šafařik v svojem „Pohled na pervověk hlaholskeho pismenictvi“, bo „Arkiv“ prinesel drugi pot.

Med tem sta izdala dr. Höfler in dr. Šafařik v Pragi spis pod naslovom „Glagolitische Fragmente“, in tù se pokaže nova, tehtna najdba glagolske pisave. V latinskem rokopisu listov nove zveze, ki se hranuje v nadškofskem arkivu v Prazi, sta namreč pridjana dva lista, pisana z glagolskimi čerkami, ki obsegata del cerkvenih molitev za velikonočni in binkoštni čas po greškem obredu. Učeni Šafařik sodi po podobšini, ki se kaže v začetku rokopisa, da je ta spominek kdaj bil lastina Sazavskega samostana v Hrudimskem krogu, kjer se je po naredbi českega vojvoda Břetislava od leta 1039 do 1096 služba Božja opravljala v slovenskem jeziku. Dalje sodi učeni mož po obliki pisave in po lastníi berila, da glagolski spis ne more biti mlajši od leta 950, in da je utegnil biti prinešen iz Ogerskega, kjer je bilo od 10. do 12. stoletja mnogo greško-slovenskih samostanov. (Primeri tudi „Ginzel's Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method.“ Anhang II.). Ta najdba kaže, da je bila glagolska pisava nekdaj zadosti na široko rabljena, in da je po starosti kmalo spredaj pred tisto, ki se sploh imenuje cirilska. Dr. Ginzel v spred imenovanih bukvah (str. 36 in 131) sklepa iz več vzrokov, da je glagolica izvirna najdba s. Cirila, cirilica pa prav za prav početek bolgarskega škofa Klemena, učenca s. Metodja, ker od tistega se piše, da je upeljal bolj razločno pisavo. Učeni mož se namreč opira na to, da po vseh okolišinah obred Božje službe, ki ga je rabil sv. Metodi, ni mogel biti greško-slovenski, temuč rimsko-slovenski, in da ravno rimsko-slovenski obred se nahaja od nekdaj, že od Metodjevega časa, v jadranskem Primorji, in da vse bukve tega obreda, kar se jih je našlo do slej, so pisane od kdaj z glagolico. Tehtno je tudi to, da sloveče evangeljske bukve, na ktere so francozki kralji prisegali o svojem kronanji v Remih (Rheims), so deloma pisane z glagolico, deloma s cirilico; bile so pa, kakor učeni možje dokazujejo, kdaj lastina Praškega samostana po imenu „Emavs“, kjer je cesar Karol IV. z apostoljskim dovoljenjem vpeljal leta 1346 Božjo službo po slovensko z dalmatinskimi minihi. (Primeri „Ginzel's Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method“ str. 151).

Zastran glagolice je tehtno pomniti, kar piše Linhart v svoji zgodovini, da je bila do štirnajstega stoletja tudi na Kranjskem navadna, in da se sèm ter tjè nahajajo taki rokopisi, samo ne v arkivih nemških gospodov. Njegovo besedo poterdi kamen, ki ga je gosp. Dežman našel na vratah grajšinskega hrama v Vinici z letnico 1556 (Mitth. des hist. Vereins für Krain 1856 str. 48). Rajnki gospod Žemlja je v Retji, poddružnici Hinske fare na Dolenskem, našel zvon z glagolskim napisom. (Illir. Bl. 1838, str. 22).

(Konec sledí.)

Kratkočasno berílo.

Boljarka.

(Dalje.)

Ravno ko sta lovca oditi hotla, pride v dvorano Nasta. Viditi gospôdo tako iznenada pred sabo, se prestraši tako, da ji sreberna posoda s kavo vred skoro z rok pade. Boljarjeva žena vse to dobro opazi, vendar ne besedice ne pregovorí, ampak jeze se strese kot šiba, in sèrpo pogleda sobarico, malo da je z očmí ne prebode.

„A, ti si Nasta?“ — „reče prijazno boljar — „dobro si došla, da vtolažiš svojo gospó enmalo.“

V tem ji mladi boljar z roko pomigne, pa se oberne, in oba gresta svojo pot.

„Kaj češ ti tukaj?“ — vpraša Jelica svojo sobaríco — ter skoči serdito izza mize.

„Prinesla sem vam kave, milostljiva gospá!“ — reče pohlevno Nasta.

Boljarka omolkne. Nasta postavi posodo na mizo in postojí enmalo pred gospó.

„No, kaj čakaš?“ — zagodernja boljarka.

„Vaš gospod mi je zapovedal, naj pri vas ostanem.“

„Moj mož?“ Dobro! No, vzemi delo v roke, pa se vsedi.“

Boljarka podpre glavo z obema rokama in sopet omolkne. Čez nekaj časa se ozre na deklico in zapazi, da se je k oknu okrenula, v tem pa vezilo z rok spustila.

Ravno ta čas so lovci iz dvorišča odjahali, in gotovo za njimi je Nasta tako zamaknjeno gledala; njene prazne roke in na pol odperte ustice so očitno kazale, da se je celo njeno življenje v očí preselilo. Sedaj je vidila boljarka, da temu mora biti pregrešna ljubezen uzrok; al ker nobene priče za to nima, je morala molčati in skriti svojo togoto. Ko pa vidi, da Nasta še zmiraj skoz odperto okno proti gojzdu gleda, kamor so lovci odjahali, se ne more več zderžati; začne jo kregati in zmerjati, da je vse prek letelo.

Izperva Nasta vse poterpežljivo posluša in marsiktero gorko požrè. Naposled ji je pa vendar že preveč; začne gospej odgovarjati, tako dolgo, dokler ji boljarka ne ukaže, se pobrati iz sobe.

„Prederzna ta deklica ravná z manoj, kakor da bi bila Bog vé kaj“ — govorí ljubosumna boljarka sama sebi. „To je tedaj njegova ljubica? Derži me za staro zaverženo stvar; o čakaj le še preden me spodrineš!“

Komaj na večer boljar domú pride, mu Jelica vse pové, kaj se je zgodilo, in ga neprenehoma nadlegova, naj to nesramnico iz grada spodí. Dmitar se je potegnil za mlado Erdeljko; pa čem bolj jo brani, tem bolj jo ona napada.

„Kaj mora nek to biti, da se ti za to dekle tako silno poteguješ?“ — vikne razkačena boljarka.

„Draga Jelica“ — odgovorí boljar priljudno — „kaj ti je, da si tako silno razserdjena zavoljo te malenkosti?“

„O, malenkost! Se vé da! — odgovorí boljarka, in malo je manjkalo, da se ni zarekla; pa se vendar spet umirí in reče: „Ako ti je ravno toliko na tem ležeče, da ona pri nas ostane, naj ti bo; nočem nič več govoriti; saj vse po tvoji termi biti mora.“

Vsak lahko previdi, da je boljarka to, da se je njeni mož za Nasto tako potegoval, za nezvestobo imela. Koliko je v strasti svoji terpela, ni moč popisati. Ker je vedila, da že cvetje njene mladosti odpada, je mislila, da nebode nikdar več njegove prejšne ljubezni si pridobila. Edino to je goreče želela, da se nad onimi zmašuje, ki so toliko sramote in žalosti na njo navalili. To sta bila Dmitar in Nasta.

Da bi se čas maševanja tem bolj pospešil, je začela prisluškovati; pri vsakih vratah je ušesa natezovala, da bi kaj sumljivega slišala. Vsako stopnjo Dmitrovo je skerbno opazovala, — al vse njeno prizadevanje bilo je zastonj;

nesrečnica ni mogla ničesa zaslediti, kar bi bilo poterdilo njeno sumljivost do Erdeljke.

Nekega dné, ko Nasta berž ne pride, ko jo gospá pokliče, letí Jelica k njeni sobi in posluša pri luknji skozi ključavnico; — v tem začuje sledeče besede: „Za Božjo voljo ne zaderžavajte me dalje; saj slišite, da me kličejo gospá. Ako bi vedili, da ste vi tukaj, po meni bi bilo. Idite gospod! smilujte se mene; idite, lepo prosim, Dmitre! Pod lipo na večer se vidiva spet.“

Več ni boljarka slišati mogla, kajti je deklica v drugo sobo odderčala. Komaj je spoznala glas svoje sobarice Naste, je skušala skoz ključavnico viditi, pa nikogar ni mogla zapaziti. Dosti je slišala. Prepričana je bila, da pregrešna ljubezen veže Nasto in moža njenega. V pervi hip sklene v sobo stopiti, in se maševati nad obema. Al kmalo se premisli. Ko nazaj v dvorano pride, se vendar toliko zmaga, da ni Nasti nič na znanje dala kar je slišala, akoravno je v njenem sercu strašno kipelo. — Maševanje se hitro osnova. — Sklene namreč Nasto v gradu obderžati in v njenem oblačilu sama na zgovorjeno mesto pod lipo iti. Malo po tem pride hlapec v dvorano in naznani gospéj, da gospod pridejo še le pozno v noč domú. To slišati se boljarka močno prestraši. Ne vé kaj bi počela. V sercu njenem se vname hud boj med ljubeznijo in sovraštvom proti možu njenemu, dokler naposled — sovraštvo zmaga.

(Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Štajarskega 20. maja. Ž. — Omenilo se je že pred nekimi leti, da se je od nekdaj po šolah učilo: „Styria vindemiis clara“, to je, štajersko vino je kaj imenitno. — Ta lepa slava štajerščine je sicer zadne čase precej pomraknila, ne zato, da bi se menda slabeja pridelala ali menj, ampak zato, ker so drugod v oskerbovanji vinskih goric, v izberi žlahnega primernega tersja in v čistenji in v milšanji pridelanega vina čversteje napredovali, Štajerci pa, hočeš, da so že tako na verhuncu, vedno le pri starem ostajali in zato tudi — zaostali. Naše dôbe so to svojo krivnjo začeli spoznavati in urno popravljati — in kar sta brata Klenošeka belemu svetu kaj blago štajersko peníno pokazala *), in kar štajersko vinsko družtvo pristno štajerščino po širokem svetu razpravlja, se njena slava spet veselo razcveta. V dokaz samo eno besedo: Terška vinska zaloga tega družtva je letos v pervih 16 dneh svojega početka 24,000 fl. sr. skupila. — Še drugo besedo. Samo ena fara — po pravem farica — malo ur za Gradcom, po imenu Ebersdorf, je od vseh Svetcov lani do letnic (velike noči) letos skupila za jabelka 32,000 fl. sr. Vse so židovi (judje) pokupili in proti turški meji odpravljali. Tamošnji mernik so plačevali izpervega po 12, k zadnemu po 30 fl. sr. — Še tretjo. Kdo bi verjel, kaj vse hudobno ali zavidno okó ne vidi in ne senja!? Ne zlo davno je neki predstojnik slavnemu učnemu ministerstvu se prederznil svetovati: naj bi slovenščino iz šol odpravilo, ker je prê tako revna, da nemore posloveniti: „Gott belohnet das Gute und bestrafet das Böse.“ Pa zavernilo ga je na navadni katehizem, kjer se ti stavek čisto po slovenski bere. Tako mu je prekosmata, v nebo upijoča laž spodletela. Da bi lažnjivca nabasal peklenšek!

V Pazinu 19. maja 1858. — F. C. — Za poreško-puljsko škofijo je bil 16. maj vesel dan. Nastopil je namreč ta dan novoizvoljeni škof, doktor bogoslovja, gospod Juri Dobrila, škofijski sedež. Ne le iz domače škofije, tudi od drugih krajev je privrela silna množica v Poreč, da je bila priča slovesnega vhoda in sprejema milostljivega škofa. Razun laških pesem, ki so mu bile na čast zložene, se mu je tudi priložena slovenska podala, ktero je dal tukajšni medicinalni svetovavec, gospod dr. Šrot kaj krasno natisniti. Z nastopom škofijskega sedeža tega verlega, za vse dobro unetega, toliko marljivega škofa se je pričela nova, vesela dôba za poreško-puljsko škofijo. Dela in truda bo imel obilo; zadel bo na veliko ovér in težav pri vredovanji in preporodovanji te škofije. Rojen je iz slovenskega dela Istre na meji poreške škofije od revnih staršev, in ako se ne motim, pervi Slovan, ki sedí v Poreču na škofovskem prestolu. Le en glas je, da on pozná stanje škofije bolje kakor kdor si bodi drugi; njegova izverstna učenost, terdna volja, neumorna marljivost in gorečnost za vse dobro, so porok lepše prihodnjosti.

*) V Dunajski lanski razstavi so sodniki razsodili, da za izvirnim francozkim šampajncom je perva med vsemi drugimi Klenošekova penina (Champagnerwein). Vred.

POZDRAV

milostljivemu prečastitemu gospodu

JURJU DOBRILA

o dnevih nastopa škofij v Poreču in Puljah.

Na nebu svitla zarja vshaja
In zliva žarke na zemljó;
Cveteča pomlad krog obdaja
Z zelenjem drago in goró.

Na žarno nebo se pomika,
Rumeno solnce gori gré;
Prostira se po zemlji dika,
Raduje vsako se serce:

Ti solnce si in zarja naša,
In pomlad, dika nam si Ti;
S Teboj se krasen dan oglaša,
Ker duša Ti za nas gorí.

Za vero opasal si orožje:
Tvoj meč je duh, Tvoj ščit je Bog,
In terdna bran imé je Božje,
Ki varje večnih nas nadlog.

V gorečih Tvojih persih klije
Ljubezen za ovčice Ti;
In za Te njihno serce bije,
Pastir visoki, ljubljeni!

Pozdravljamo Te v naši sredi,
In kličemo iz dna serca:
Naj živi Bog pri zvesti čedi
Pastirja roda našega!

Iz Ljubljane. Letošnje češnje so pripeljali Vipavci 21. t. m. v Ljubljano. Iz Tersta smo jih pa dobili že prejšno saboto. — Binkoštni pondeljk je bil navadni veliki shod v postojnski jami. Iz Ljubljane se je dopoldne nalaš 16 vòz po železnici tje peljalo tako natlačenih ljudí, da jih je mnogo v vozovih stalo; bilo jih je nek v obéh vozovlakih blizo 900; iz Tersta jih je prišlo še veliko več; nek 2000. Če doštejemo še množico, ki je privrela iz drugih krajev in okolice postojnske, pač radi verjamemo, da je jamski komisii zmanjkalo vhodnih kart. Še več bi jih bilo pa gotovo bilo, ako bi se bil mogel po železnici vsak peljati, kdor koli je želel; toda ker se je vedilo, da bojo na železnico vzeli le določeno število ljudí, marsikdo ni šel, češ, saj ne bo prostora. Prav bi bilo, da vprihodnje bi se ne določilo nobeno število, ampak da bi vsakega vzeli, kdor pride. Vse pa je bilo v lepem redu; tudi postrežba v gostivnicah pri taki gnječi dostojna. Dr. Costa-tovega popisa jame se je obilo spečalo. Ljubljanske gostivnice so bile že v saboto in nedeljo vse polne Teržačanov in drugih (tudi Dunajčanov), ki so se binkoštno nedeljo razkropili po deželi v Mengeš, Kamnik itd. in se v pondeljk peljali v Postojno. — Blejska grajšina, kupljena od gosp. grofa

Arko-ta, kakor so „Novice“ že povedale, čigava je sedaj? se vendar še prav ne vé, ker jo je omenjeni parski grof nek spet prodal.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so zaukazali prevdariti, kako bi bilo finančno stražo v celem cesarstvu prenarediti.

— Cesarska vlada je poslala polkovnika Stratimirovića v Cetinje h knezu Danilu, in potem, kakor bo ta poslanec svoje poslanstvo opravil, bo cesarska vlada storila, česar bo treba, da bo njena meja stanoviten mir imela.

— Slišati je, da se bo zbor pooblastencov 5 vélicih vlad za poravnanje pravd med Turčijo in Černo goro na Dunaji zbral. Imena pooblastencov še niso znane.

— Zopet je slišati, da imajo namen, reki Dravo in Savo z vodotokom za ladije zvezati; že leta 1840 so to reč sprožili.

Iz Českega. „Bohemia“ piše iz Melnika, kako sta se dva kmeta pogovarjala o požarih, kterih se res letos v nekterih deželah ne manjka, namreč: „Rad bi vendar vedil, zakaj je letos toliko požarov?“ reče eden. „Bedasto govorjenje“, odgovorí drugi; „véliki petek je letos do polnočí vihár razsajal in to poméni, da bo pol leta mnogo nesreče po požarih. Ako bi bil pa vihár celo noč do zóra terpel, bi se nam bilo celo leto požarov bati.“

Iz Ogerskega. „Religio“ naznanja, da so sv. Oče papež za nunske samostane na Ogerskem zaukazali, da ne smejo device, ktere se namenijo za nunski stan, pred spolnjenim 26. letom starosti večne obljube opravljati; doslej je bilo to že v 25. letu pripušeno.

— Perva ogerska zavarovanjska družba je, kakor „P. N.“ piše, sklenila, da morejo gospodarji zavoljo pomanjkanja gotovih dnarjev tudi z menjicami se zavarovati zoper uíme po toči.

Iz Milana. * Poslednjič sem pisal, da nam je dobre letine za svile se nadjati; al to lepo upanje nam bo berž ko ne po vodi splavalo. Iz domačega semena izvaljeni červički začenjajo hirati kakor lansko leto; bolje se obnaša seme, ktero smo dobili iz Friulskega in Dalmacije. Kar pa sicer polje zadeva, nam kaže vse kaj dobro letino.

Iz Černe gore. „Moniteur“ je razglasil, da so francozke in druge večje vlade turški svetovale, vse sovražnosti s Černogorci vstaviti in da je ona 14. t. m. svojemu komisarju in poveljniku povelje poslala za to. — Da se je turška vlada v to vdala, je gotovo, toda neče se drugač pogojevati, kakor da Černogorci spoznajo njó kot vlado, ktero ima čez nje višjo oblast. Ako se večje vlade v to vdajo, je neki pri volji, Černogorcom grahovsko okrajino odstopiti. Knez Danilo pa zahteva še luko v jadranskem morju. Ne moremo misliti, da bote Astrija in Turčija v to dovolile. Tudi drugi najnoveji časniki terdijo, da gledé komisije, ktera ima turško-černogorske zadeve poravnati, še ni vse vredjeno, in dvomijo, da bo Turčija celo to zadevo komisarjem velikih vlad prepustila. Kar pa sploh to komisijo zadeva, je gotovo, da se bodo tri vlade, ruska, francozka in pruska za Černo goro, dve pa, namreč angležka in avstrijanska za Turčijo poganjale.

Iz Francozkega. „Nord“ piše, da je poslalo več moldavskih domoljubov pisano priprosto prošnjo v Pariz grofu Morny-u, naj bi prišel v Bukarest — vlado prevzet!

— Konferencije so se začele 22. maja ob dvéh popoldan.

— Francozka vlada je poslala dve barki v jadransko morje in prišle ste neki že in se vstavile blizo Dobrovnika.

Iz Angležkega. Sedanjemu ministerstvu je bila že jama skopana, pa kaže se vendar, da bo Derby še ostal, ker ga tako imenovani „radikali“ in drugi krepko branijo zoper napade Palmerston-a in Russell-a.

— Vojvodina orleanska, sopruga rajnega vojvoda orleanskega, najstarejega sina bivšega francozkega kralja Ljudovika Filipa, je umerla nagle smerti 18. t. m. v Richmondu.

Iz Turškega. Knez katoliških Miriditov je neki ponudil turški vladi pomoč zoper Černogorce, pa Kemal Effendi se je za to lepo zahvalil.

— Pri čim da je svet v zadevah suežkega kanala, se ne dá nič gotovega povedati. Tako piše „Kölner Ztg.“: Kakor je bilo želeti suežkega kanala v korist evropejskega kupčijstva z Indijo, ga vendar turška vlada nikdar ne bo privolila, in sicer iz vérskih uzrokov ne. Turki namreč se bojé, da bodo neprecenljivo škodo terpeli, če bodo mogli Evropejci po kanalu ložeje prihajati v Arabijo in v mesti Meka in Medina, ktere ste vsakemu Turku svete mesti. Mislijo si, da pride potem grob njihnega preroka Mohomeda kristjanom v roko in, če se to zgodí, bo tudi mohamedanski véri odkljenkalo.“ — Temu nasproti pa je v časnikih brati, da je dala turška vlada egiptovskemu kralju-namestniku že oblast, vse pripraviti, da se začne omenjeni kanal delati. — Komu je verjeti?

Lepo prosim.

Ravno sem namerjaval za Vodnikove bukve (Vodnik-Album) doveršiti uvod, v kterem hočem kratek življenjopis slavnega našega možaka vplesti, kar mi zmanjkajo marsiktere važne čertice k popisu življenja njegovega, kterih nisem mogel nikjer zvediti. To je: 1) kdaj in kje je bil Vodnik za mašnika posvečen? — 2) kaj je počel Vodnik od leta 1784 do 1792, to je, kje je bil tačas? — 3) kdaj je prišel na Gorjuše? (med letom 1792 in 1794? — zakaj v letniku ljubljanske škofije za leto 1793 ga še ne beremo, v letniku za leto 1794 pa že).

Kdor mi vé o tem kaj gotovega povedati, prosim, naj mi pové berž ko more, ker za kakih 10 ali 14 dní bom odložil natis 1. pôle; zavoljo tega pa se ne bo mudila stava sledečih pôl.

Dr. E. H. Costa.

Darovi za Vodnikov spominek.

	Od I.—XXIV. naznanila	971 fl.	50 kr.
Gospod	dr. Jan. Kovač na Dunaji	1 fl.	— kr.
„	dr. J. St. na Dunaji	1 „	— „
„	Tomaž Schrey na Dunaji	1 „	— „
„	Ivan Črnčić, pop na Dunaji	1 „	— „
„	Karol Perko (na dunajskem vseučilišču)	1 „	— „
„	Fr. Erjavec	1 „	— „
„	Valentin Kermavner	1 „	— „
„	Lorenc Mahnič	1 „	— „
„	Valentin Mandelc	1 „	— „
„	Anton Skubic	1 „	— „
„	Jože Stritar	1 „	— „
„	Janez Tušek	2 „	— „
„	Valentin Zarnik	1 „	— „
„	Valentin Demšar	1 „	— „
„	Šimej Gabrščik	1 „	— „
„	Matej Grškovič	1 „	— „
„	Janez Kham	1 „	— „
„	Jože Peternel	1 „	— „
„	Anton Sirnik	1 „	— „
„	Juri Sterbenc	2 „	— „
„	Simon Šverljuga	1 „	— „
„	Janez Aichholzer	1 „	— „
„	Slavoljub Assanger	1 „	— „
„	Dragotin Gestrin	1 „	— „
„	Ed. Glantschnigg	1 „	— „
„	Anton Klodič	1 „	— „
„	Juri Kozina	1 „	— „
„	J. Mayr	1 „	— „
„	Janez Meden	1 „	— „
„	Jože Poklukar	1 „	— „
„	Ad. Šafer	1 „	— „
	Skupaj	1004 fl.	50 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.